

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV. Váci-utca 11.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve	8 frt
Félévre	4 „
Negyedévre	2 „

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Az antiszemitizmus Franciaországban.

II.

Nem tennék eleget tudósítói kötelességünknek, ha fel nem említenők, hogy Brunetiére ur Frank A. ur levelére ugyanazon lap, t. i. a „Journal des Débats“ június 25-iki számában válaszolt. Ez alkalommal első közleményünket azon megjegyzéssel pótoljuk, hogy Brunetiére a „France juive“ kritikáját a „Revu des Deux Mondes“ június 1-én megjelentízüzetében tette közzé. Igazán érdekes képét nyújtja Brunetiére és Frank polemiája annak, hogy Franciaországban miképen vitatkoznak a magasabb műveltségű körök.

Ugyanazon finomsággal és szelidséggel, melylyel Frank czáfolgatja Brunetiére előitéletes véleményét, felel utóbbi. A személy és az előre is feltett pártatlanság tiszteletét legkevésbé sem sérti meg, de azért az ellenséges állítás megvitatásához komolyan és nyomatékkel lát-hozzá.

Feleletében Brunetiére mellőzi a mellékes pontokat, azt is, mi az Alliancera vonatkozik, Frank replikáját tehát helybenhagyja és csak három, még pedig dogmatikus természetű mozzanatot tart fenn. Igen ügyesen cselekszik, midőn az első kettőnél zsidó írókra hivatkozik.

Először is, mi a lélek halhatatlanságát illeti, Munk „Palesztinájából“ idéz, mely munkában a tudós szerző kijelenti, hogy a halhatatlanság tana mint hitcikk elő nem fordul a pentateuchban, bár némi vonatkozások reá előfordulnak. Nem tudjuk, hogy Frank ur fog-e még egyszer felszólalni, magunk részéről nem engedhetjük el Brunetiére urnak a szemfényvesztés vádját. Állítja nemcsak azt, hogy az izraeliták Mózes idején nem hitték, de azt is, hogy jelenleg sem hisznek a halhatatlanságban és ezt a zsidóság és kereszténység közti lényeges különbségnek tekinti. De ez nemcsak a tévedéshez való ragaszkodás, de annak tagadását is jelenti, hogy a zsidóság a mosaismus alapján tovább fejlődött volna.

Pedig senkisémet tekinthet a próféták könyveibe, a nélkül, hogy jelentékeny haladást fel ne ismerjen. Régen mutatták ki, hogy Mózes kétségkívül nem vallási czikkely

gyanánt állította fel a halhatatlanság tanát és ennek okát abban találtuk, hogy fel nem akarta virágoztatni az egyiptomi nép azon gyalázatos rabságát és zsarolását, melyet a papok a halhatatlanság tanával állítottak helyre, főelemévé téve az egyiptus bálvány imádásnak a halotti tiszteletet és az áldozatokat, melyekből uralmukat és gazdagságukat nyerték. Munkájára utalta inkább az izraelita népet. A következő idő azonban kifejlesztette a népben még élő és Mózes tana által nem tagadott halhatatlansági eszmét, a nélkül azonban, hogy Mózes impulzusának hűtlenné lett volna, a földi élet munkáját halhatatlansági ábándozásokkal visszazsoritotta volna. Ez bebizonyítható a zsidóság későbbi korszakába.

A kereszténység előtti korszakából még csak akarjuk felemlíteni, hogy a sadducaenusok előkelő szektájának jellegével tették és szemre is hányták nekik, hogy tagadják a halhatatlanságot csak azért, mert Mózes bvtü szerint ki nem mondotta. A nép a sadducaenusok ellenlábasaikhoz szított és e szekta Jerusalemben elestével el is tűnt, és különös, hogy követője, a karaiok szektája épen a halhatatlanság hitét vette föl dogmái körébe.

Ugyancsak kevés szerencséje van Brunetiérnek, midőn a második pontra vonatkozólag hivatkozik zsidó íróra. E pont a kereszténység mystikus ideáljáról és a zsidóság tárgyiasságáról (charnel) szól. Ő maga is hátrál némileg, midőn a charnel, husos, szó jelentését terrestre földi szóval magyarázza. Darmstetter James „Coup d'oeuil sur l'histoire des juives“ egy helyére hivatkozik, melyben az mondatik, hogy a bibliai zsidóságban Isten egysége és a messianismus dogmája uralkodó maradt és ez utóbbi jelenti a béke uralmát és az összes emberiség igazságos voltát. Ez, úgy gondolja Brunetiér, nem más, mint a földi élet. Azt sem akarjuk érvényesíteni, hogy oly messianismus, mely az emberiség törekvését és fejlődését a jog és béke mindinkább terjedő, erősödő és hathatósodó uralmába akarja átültetni, bizonyára legnagyobb ideált foglal magában, sem azt, hogy a kereszténység az „isteni birodalom“ kiterjesztésével nem gondol egyebet, — de csak azt kérdjük, hogy Darmstetter a két dogma hangsúlyozásával azt hiszi-e, hogy a zsidóság tartalmi bősége

Lapunk mai száma 8 oldalra terjed.

kiapadt? Azt akarja-e velök elismerni, hogy a zsidóság nem is tartalmaz a kettőn kívül más dogmát? Bizonyára nem; csak is mint lényegesen jellemzőket kívánja kiemelni; hiszen különben nagyon tévedne — ha a halál után az isteni bíróság által történő jutalmazás és büntetés, az isteni kinyilatkoztatás tanait, és a zsidóság más lényeges elemét fentartaná. Ekkép Brunetiér rossz helyen járt, midőn zsidó szerzőkhöz fordult és velük cseppet sem erősítette állításait.

Végre Frank azon állítására tér át, mely szerint a mystikus, tárgyi vagy földi ideál közti különbség a kereszténységre és zsidóságra vonatkozólag már azért is tarthatatlan, mert mindkét vallásnak ugyanazok az alapeszméi és a kereszténység a zsidóságtól kölcsönözte. Ez ellenében kettőt állít Brunetiére: Ez esetben a mohamedanizmust, melyre nézve hasonló áll, be kell vonni a vallások körébe. Nos, azt elismerjük és az izlamot ép úgy tekintjük vallás szülöttjének a zsidóságnak, miut a kereszténységet. De épen ez bizonyítja, hogy azon alapeszméken kívül, melyek a zsidóságtól kölcsönözve fennmaradtak a kereszténységben és izlamban, e két vallás tovább fejlődve a zsidóságtól nagyon elütő elemeket fogadott be, miáltal a zsidóságtól és egymástól elkülönültek.

Más dörben azt is állítja Brunetier Frank fejtegetése ellenében, miért nem egyesül a két vallás és miért áll még most is egymással szemben, ha a zsidóság és kereszténység oly annyira azonos elemeket tartalmaz. Könnyen felelhetett volna Brunetiére önmagának. Mert az alapeszmék hasonlósága daczára oly tanokat hirdet a kereszténység, melyet a zsidóság és minden őszinte követője el nem fogadhat. Csak gondoljon a háromság tarára, Istennek Jezusban történt emberré lételére, az eredendő bűnre, a megváltásra stb., továbbá a pápai esalhatatlanságra, a gyónásra és absolutióra, a szentek tiszteletére stb. Nem vitatjuk hiszen a kereszténység dogmainak jogát és sajátzerűségeit — csak, mint zsidók, összeegyeztethetőknek nem találjuk a zsidóság tanaival és az ezektől vezérelt észszel, és védjük e véleményhez való jogosultságunkat.

Brunetiére válaszában nem ismétli azt, mit a zsidóságnak a modern művelődésre gyakorolt befolyásáról szólt sőt fenn sem tartja azt, mit a kereszténység pessimismusról és a zsidóság optimismusról mondott. Ezzel azonban alapjában eltűnik mindaz, mit a zsidóságnak szemére hányt és válasza inkább megerősíti, mintsem megdönti Frank állításait. Az eredmény az, hogy a zsidóság az ember földi életét azon talajnak tekinti, melyen szellemi és testi munkával, kötelessége hű teljesítésével fejlődnie kell és melyből kinő a tulvilági élet, melybe az ember elért fejlettségében belép, hogy isteni törvény szerint mind magasabb létre emelkedjék. A zsidóság tartalmaz ugyan optimista világnézetet de a pessimista hangulat jogos voltát is elismeri, mely utóbbiból az embernek mindenkor ki kell, hogy vergődjék ama tisztább és észszerűbb világnézethez, és melyen az istenben való hit szilárd alapján el nem szabad hagynia. Ezt tanusítják Jonah könyve vége, Hiob egész könyve és Kohelet könyve. —

Zsidó nők.

Ha szombaton és akárhány ünnepnapon feltekintünk imabázaink emeleteire épenséggel nem kellemes benyomást gyakorol ránk azok üressége. Templomunk óriási két karzatára, melyek pedig ezek számára készültek, ritkán téved be egy-egy jámborabb, vagy talán kíváncsi hölgy és legfeljebb a zsinagógába láthatunk néhány élteőbb nőt, mint pillantanak hagyományos szokásukhoz hiven német imakönyvükbe.

Sokat tettek az előbbi években ifjaink vallási érzülete emelésére, de elhanyagolják még mindeddig a leányokat. Vagy igazán oly szükségtelennek tarthatjuk azt, hogy a zsidó nők is járjanak templomba? Valóban helyes volna-e, hogy a zsidó leányt csak nemis figyelmeztetik otthon, hogy hallgassa meg az istentiszteletet, hogy még a jámborabb házakban is inkább az ifjainak szólnak a vallási intelmek, mint a leányoknak, hogy az apáknak szinte fel nem tűnik már, hogy leányaiknak eszük ágába sincs templomba menni, mert szombat van, mert ünnepet ülnek?

Nincs-e szükségünk zsidó anyákra, hogy a zsidó családban mindinkább terjedő indifferentismus eltűnjék, hogy felekezetünk szebb napokra ébredjen?

Bizonyára a vallásos, izraelita anya a ragyogó napként melegítette és tartá fenn a családi kört. Háza, tűzhelye volt egész világa, melyben olyannyira jótékonyan működött és tiszta isteni bizalomtól eltöltve teljesítette a nő, az anya kötelességét. Tanácsolva és segítve állott oldalán férjének, kin legbensőbb szerelmével csüggött, kinek bűjában és örömeiben osztozkodott. Mig a férj keresete után indult, ő otthon munkálkodott áldást kérve övéire. Ha az ég gyermekkel áldotta meg frigyüket, a zsidó anya legszentebb törekvése volt, hogy ősei vallásába oktassa őket. A fiuknak korán kellett megismerkedniök a hit törvényeivel, a leányokat vallásos neveléssel iparkodott hivatásukra előkészíteni. Tudta, hogy a vallástalan nő könnyen szenved hajótörést az élet oceanjában.

Joggal nevezték a zsidó anyát a család koronájának. Képzeljünk csak péntek estét a jámbor házban. Ott ülnek a szülők körülveve szeretett gyermekeiktől. Örömtől és büszkeségtől sugárzik az anya szeme, amint áldva terjeszti kezét kisdedei fölé, midőn 6 fátalmas nap nehéz és gondhozó munkája után köszönetet rebegnek a mindenhatónak a nyugodalom napjáért.

Vallási erényeivel összekapcsolta a zsidó anya a derék háziasszony legjobb tulajdonságait. Bölcs takarékossgal törekedett arra, hogy szaporítsa férje vagyonát. A munkálkodást a családi boldogság lényeges követelményének tekintette. Távol volt tőle a fényűzés utáni vágy.

Szomoruan tapasztalhatjuk, hogy a mostani zsidó anyák legnagyobb része nem egyesíti magában a fennemlitett tulajdonságokat. Járnak a leányok polgári iskolába, gymnasiumba, képezdékbe, tanítják őket vallásra is, de ezen oktatásuk csak terhére vannak, mert az otthoni praxis teljesen ellenkezik az iskolai teoriájával. Sokkal nagyobb gondjuk van toiletjükre, mint imakönyvükre és a sok észrontó

regény ezerte érdekesebb előttük, mint a biblia, melyet legfeljebb hallomás után ismernek.

Igen, eljár a templomba — eljegyzésekor.

Oh, akkor nem maradna távol, akkor van min mulatni. Ha forrón süt is a nap, vagy dermesztő a hideg, de, ha szekerczék hullának is, el kell mennie a templomba, persze nem a hitszónok szavait hallgatni, hanem megnézni a mennyasszony öltönyét, bírálgatni magatartását, jól vigyázni, hogy valahogyan ne kerülje figyelmet a házasulandók egy mozdulata.

És, há maga áll a mennyezet alatt? Vallásosság tölti el keblét? Vallásos meggyőződéssel mondja a hitvesi esküt, vagy inkább hiusága lesz vezérszavára? Jó anya, jó feleséggé lesz a zsidó leány? Meg fog e felelni hivatásának? Nem alszik majd el szerelme, ha férje nem lesz többé képes igényeit kielégíteni? Hogy fogja felnevelni gyermekeit?

A fiuk kitűnően képzett uracskákká lesznek, kik mellényeik színével többet törődnek, mint felekezetük érdekével, kik ha lehet szívesen tagadják el zsidó voltukat; a lányok pedig anyjuk nyomdokaiba lépnek. —

Általános a vallástalanság feletti panasz és indokolt-sága meg nem fog szünni, míg nem lesznek megint igazi zsidó anyáink. Hiában védekeznek hölgyeink, hogy nem érnek rá templomba menni, hogy a gazdaság után kell látniuk. Ez üres szó-beszéd. Látjuk keresztény polgártársaink inkább járnak templomba és különösen leányaik és a nők sokkal inkább járnak templomba, mint a zsidó nők, ez pedig szégyenítő körülmény.

Azért neveljük leányainkat zsidó nőkké! Ne tagadjuk meg tőlük az általános műveltetést, tanítsuk, mind eddig tudományokra nyelvekre, ügyességekre, de ne felejtsük el velük, hogy az a feladatuk is közreműködni arra, hogy megszűnjék az előítélet, melylyel felekezetünk irányában vannak sokan, nekik is meg kell feszíteniök erejüket, hogy meghódítsák ellenségeinket, ismerjék meg ők is népünk évezredek óta folytatott küzdelmeit, hogy lelkesülve küzdjenek férjeik oldalán, igazságért, jogért, vallásért, hogy küzdjenek bátran, amint illik valódi — zsidó nőhöz.

A zsidók utolsó szabadságharcza.

Érdekes dolgot vélek feleleveníteni azok előtt, kik a zsidókérdéssel foglalkoznak, midőn a zsidók utolsó fegyveres harcáról beszélek.

Ezen utolsó politikai szereplésük tanulságos világot vet az egész nép kitartó és teljesen különleges jellemére és tárgyilagosságra kényszerít a mai szereplésükkel szemben.

E küzdelem Hadrián császár korába esik, midőn a békeszerető császár előtt minden nemzete a nagy római birodalomnak, kelettől-nyugatig, hódolva, térdet, fejet hajtva fogadja el ura parancsait és szeszélyeit, neki olympia Zeusként templomokat építenek és felsége előtt porba hullának.

Egyedül a palestinai zsidóság lázadt fel ez uralom ellen, mély és őszinte elkeseredettséggel ragadva fegyvert és hite és hazája védelmére. Ők nem hajoltak meg a fény, hatalom, a tulnyomó erő roppant befolyása és nyomásának dacára sem. Halálra szánva, pusztulásra kószon mentek a rettentő végtusára. Jeruzsálem visszakövetelése állását a

történelemben Róma és Athén között. Az eredmény eldönté a szent város sorsát örökre.

Dio felsorolja azon okokat, a melyek miatt éppen a békés Hadrián császár kormánya alatt lázadtak fel a zsidók. Főok volt a Hadrián által Jeruzsálem lerombolt helyére újonnan épített Aelia Capitoliumának nevezett városban a zsidók Istenének szentelt templom helyén egy Zeus templom emelése. A zsidók határtalanul elkeseredve, felbőszültek e szentségtörés és nemzetiségük megalázása miatt.

A pogánynya lett városban az idegen hangulat és uralom vihette csak a szerencsétlen népet oly mély béke idején az utolsó kétségbeesett harcra és annélkül, hogy valamely jelentékeny szövetség segítségére számíthattak volna.

A mint az új város épült, fokozódott a düh és keserűség. Ha Jeruzsálem romokban hevert volna, úgy még mindig lehetett volna Izrael történeti multjára mutatni, a romokban; de ez új város elfödé és örökre megsemmisíté emléké is.

Idegenek jöttek pogány imádásukkal, a régi zsinagóga köveit világi építkezésre használták és látniuk kellett a pogány Jupiter templomának emelkedését Moria szent helyén.

A zsidók nem várták be Aelia kényerődnek felépítését, hanem lázasan szervezkedtek.

Két párt, a kiengesztelhetők és a fanatikusok, álltak Judäában egymással szemközt.

Azokat Josua ben Chananja rabbi vezette, a fanatikusok élén az ősz rabi Akiba állott, a Synhedrin ünnepelt tagja és a Mischna első gyűjtője, Második Mózesként tisztelték a zsidók.

A zsidók mély csendben fegyverkeztek, ős semita módra; a fegyvertáratok erődökké alakított mészhegyekbe tették, mert Jeruzsálemet a tizedik római legio tartá megszállva. Bethert választák a lázadás központjának, mely helység valószínűleg Cesarea közelében és a tengertől négy mértföldnyire távolságban volt.

Akiba volt a forradalom szellemi vezetője, míg Barkocheba, mások szerint Barkosiba vitte a hadvezér szerepét.

A talmudi hagyomány Barkochebát, Izrael ezen utolsó néphősét, Samson erejével és a Makkabäusok erejével ruházta fel és valóban oly vitéz is volt, hogy eleinte nem csak ellenállt, de még véresen meg is verte a római legiókat. 132-ben tört ki a lázadás. A tartomány csekély fegyveres ereje lemészároltatott vagy fogolylyá lett. Ekkor Barkochebát, e fényes siker miatt népe hőssé tette; a fanatikusok a valóban megérkezett Messiást látták benne és Akiba buzgalma következtében a Synhedryn őt elismerte annak, reá ruházván egyszersmind a világi hatalmat az egész zsidó nemzet felett.

Tincius Rufus volt akkor Palestinában legátus. Hiába tett meg mindent a lázadás elfojtására, a legnagyobb kegyetlenséget követve el; ezzel csak hasonlót ért el a zsidók részéről. A lázadás a faji háború jellegét vette fel. Zsidó, pogány, keresztény egymást gyilkolta le kegyelem és könyörület nélkül.

A háború területét nem határozhatjuk meg. Nem lehet tudni, hogy csak Bethet körül folyt-e és hogy Jeruzsálem a lázadók kezébe került-e valaha? Fennmaradt pénzek, melyeket zsidók verettek, ezt bizonyítják, mert a pénzek Jeruzsálem felszabadításának első és második évéről szólnak.

A rómaiak eleinte e lázadást jelentéktelen népzavargásnak tartották, míg meg nem győződtek róla, hogy valóban veszedelmes kezdett rájuk nézve lenni, mert Syriába és Phöniciába is elterjedt a lázadás; fenyegetve lépett fel, az összes zsidó és keleti ellenséges népeket magához vonva.

Ekkor már Hadrián a legnagyobb erőfeszítéssel rajta volt a lázadás leveretésén.

Tineius Rufusnak újabb meg újabb segélycsapatokat küldött. A Palästinában levő három legióhoz egy negyediket Syriából küldött; az ötödik készen állott Phöniciában és ezen kívül két legió lovasságot rendelt a harcztérre.

De mindezen rendkívül nagy haderő sem birt a lázadókkal. Hadrián tehát elhatározta, legvitézebb hadvezérét, Julius Servust a harciba küldeni, ki Rufustól átvette a parancsnokságot a hadak és helytartóságnál, A háború ettől kezdve a rómaiak részére jobb fordulatot vett.

Serverus látta a nagy elkeseredettséget és a fanatikus lázadókat, miért is a nyílt csatákat kerülte és csak kisebb csatározások által gyöngíté a lázadók erejét, élelmezésüket is mindenképpen lehetetlenné igyekezvén tenni.

Igy sikerült neki a zsidók erőit kiéheztetni és birtokába véve, azonnal leromboltatá.

Betherben volt a leghősibb és legnagyobb ellenállás, mert Barkocheba parancsnokolt ott. De végre itt is győztek a rómaiak s ostromló készülékeik és hatásos tatikájuk által az ellenszegülést megtörték. 135. vagy 136. évben esett el Bether.

Itt végződött a zsidók utolsó hősi harca, a kik a Róma által leigázott népek között egyedül merték fejüket felemelni a császárság legnagyobb hatalmával szemközt, megkísérelve volt szabadságukat kivívni.

Ezen kísérlet az elkeseredett reménytelenség ténye volt, tekintve az akkori világ viszonyait, de mint olyan is becsületet hozott a zsidó népre.

Miután nem tudta magát, mint a görögök, nemzeti államuk rombadőlésével a római világorganizmusban belátalni, és benne mint kosmopolita élni, szükségképpen, és jelleméhez hiven, Judäa romjain kellett hősiesen kimulnia.

Barkocheba sorsa ismeretlen. Valószínű, hogy a katona vitéz halálát lelte. A lázadók utolsó részét felkoncezolták, és ezer meg ezer zsidó fogságba került. A rómaiak eladták őket a vásáron egy ló árért és a kit nem tudtak eladni, azt rabszolgának vitték Egyiptomba és Rómába.

Dio Cassius szerint 580,000 ember veszett el a kard által a háborúban, nem számítva azokat, a kik éhség és a pestis által pusztultak el. A senatus előtt dicsekedtek a lemészároltak tömegével, mert a háborúban szerzett borsotyan értékét emeli azon vér, a melybe bemártották. Palästina temető vala és kietlen pusztá. Az elhagyott vidékeken és lerombolt városokban hienák és sakálok tanyáztak.

A zsidóháború kegyetlenségein hajótörést szenvedett Hadrián humanitása és itt végződött a szerencse is, a melyet ő, a világot békésen bevándorolván, addig élvezett. Soha sem látta többé Ázsiát. A legtürelemesebb, minden háborútól irtózó császárt a szükség, a történelem legszörnyűbb ítéletének végrehajtójává tette. És mint igazi római végrehajtotta azt hideg vérrel és talán mondhatjuk, több joggal is, mint nagy elődje Titus, annak idején.

Független zsidó állam helyreállítása nem volt gondolható. A római birodalom kosmopolitikai eszméjének legnagyobb ellensége, a zsidó nép volt, és ezért meg kellett őt semmisíteni magasabb állami tekintetekből. Utolsó hősi halálküzdelmét, a rómaiak és görögök örült lázadásnak tartották, Hadrián humánus kormányzata ellen.

A győzelmi megtiszteléseket a legyőzött Judäáért, Hadrián megvetette volna, még akkor is, ha személyesen is érdemelte volna ki azokat.

Csak az imperatori czimet vette fel másodszer, a zsidóháború bevégezése után. Koszoruzott hadak nem tértek vissza Palästinából Rómába, hogy Titus diadalmi ívei alatt a Capitoliumra vonuljanak, megrakva drága, szem-

káprázató prédával. Mit is ejthettek volna zsákmányul Judäában?

Az irtó háborút befejezték az irtózatossá üldözések Barkocheba párthivei ellen. A jamnai zsinagóga tagjait kivégezték és Akiba is kinos halált szenvedett. A legnagyobb szigorral elfojtá Hadrián a zsidócultust, még a körülmetélést is eltiltá, míg ezen rendszabályt, mely a zsidóság megmaradt töredékét új lázadásra indítá, Antonius Pius, érvényen kívül helyezte. De nem zsidókat, nem volt szabad körülmetélni.

Izrael utolsó férfias ereje, előkelő családjai, papjai és tanítói mind tönkre mentek, De a keresztény községek is szenvedtek ezen üldözések alatt. Ha örvendeztek, hogy az igazi Messiásról való dogmatikai hitük a hamisnak leigázása által be van bizonyítva, mégis belevonattak a lázadók veszedelmében. Ép ugy szenvedtek ők, miut a zsidók a római bosszu alatt. Miután a keresztényközség Jeruzsálemben a mozaikus ritust követte volt eddig, lemondott erről, hogy ez által sorsát a zsidóktól elválaszsa. Első volt, a mely püspököt (Markus révvel) választott magának, azok közül, a kik nem voltak körülmetélve és így azon utolsó kötelék is elszakadt, a mely Palestina kereszténységét a zsidósághoz kötötte.

Azóta, hogy Hadrián Jeruzsálemet mint zsidóság fővárosát örökre eltörölte, a keresztény egyház világegyházzá vált. A zsidóság maga persze nem volt elpusztítható. Zsinagógája helyébe a Talmud és Mischna törvénykönyvei jöttek, melyeknek kezdetei Akiba idejébe nyulnak vissza. A theologiai újítás ezen műve utolsó tette volt a népnek, a mely földönfutóvá téve, leirhatlan szenvedéseknek lett átszolgáltatva, de a rabszolgaságban is mindig kitartó hű maradt ősei istanéhez.

Molnár Viktor.

T Á R C Z A.

Gróf vagy zsidó.

— írta Dr. Lehman. —

(Vége.)

„Eminenciája ugyan nagyon szellemes de alacsony zömök természetű.“

„Szerencsétlen, önt megcsalták! A főpásztornak eszében sem volt, hogy eljőjön.“

„Kérem grófnő, de van kezünkben egy levél, mely a magas látogatásról bennünket előre értesít. Bocsanat asszonyom, mi bizonyítja, hogy ön Dornbach grófnő?“

„Itt a főpap levele és pecsétje!“

„A mi levelünk is a fejedelmi pecséttel van ellátva. Asszonyom, nem fog bennünket tévútra vezetni. Ha ön csak ugyan Dornbach grófnő, térjen vissza Prágába, ott megfogja találni a zsidó gyermeket, kit ön fiának nevezni szerencsés. Ezzel Isten önnel!“

E szavaknál elhagyta az éttermet, magára hagyva a grófnét. Még hallotta, mint beszélt a szerzeteseknek egy asszony tolokodásáról, ki azt állítja, hogy eminenciája magas, sovány; hallotta a szerzetesek kacagását és haragjuk kifejezését e hallatlan szemtelenség fölött.

A grófnő örömmel értesült B. doktor látszólagos sikeréről. Azonnalajánló-levelet adatott magának az egyházi

fejedelemtől, utra indult, hogy az anyai könnyek által az áttérés művét befejezze. Most megszökött fia. Hova? Valószínűleg a határra Elhatározá magát, hogy követi őt.

XIV.

Minden baj nélkül eljutott Jozsef nővére és szolgálójával együtt Drezdába. Innét József Hamburgra akart utazni, hogy azután Angliába mehessen. Drezdában egy kis ideig várnia kellett a gyorsvonat elindultára. Miután Speranzát szolgálójával a cseh indóházhoz elkísérte, a honnét Prágába visszatérhettek, József a városba ment, minthogy magát teljes biztonságban érezte, az utra némely czikket bevásárlandó.

Dornbach grófné a legközelebbi városkába érve, visszaküldé fogatást és külön vonattal Drezdába sietett. Midőn egy fogadoba akart szállni, megpillanototta Jozsefet az utcán megállítá; kocsiját és fiára kiáltott, ki akarta nélkül követé anyját a fogadoba. Itt egy szobát nyitattott magának a grófné és midőn Józseffel egyedül volt, mondá:

Tehát megszöktél a zárdából, meg akarod anyád szívét törni, ki téged szült!

„Grófnő,” viszonzá József elkeseredve, „én nem vagyok már az ön fia. Ön elveszítette anyai jogait, mert ha akarata szerint jártak volna el, akkor halálra kinoztak volna engem a kolostorban .“

„Nem úgy te elfajult gyermek, ha akaratomat követted volna, tiszteletr méltó, gazdag és magasrangu férfi lehetnél. De egy szerencsétlen csemény, ferde nevelés nemtelen érzetekkel tölté el kebledet .“

„Hálát adok érte Istenemnek, hogy megóvott azon nézetektől, mint ön grófné nemesnek neveznek! Nemes érzetet tanusított, midőn jó nevelő atyámat minden alapos vád nélkül a börtönbe vettette?“

„Nos, hisz csak egy zsidó volt!“

„Látja grófnő, ez a szerencsétlenség, hogy ön és rangtársai, zsidót, parasztot és polgárt nem tekintik embernek hogy körükben az ember a báróságnál kezdődik. Galyázatos nézet ez!“

„Fiam,” mondá elérzékenyülve a grófné, „megbocsátom heves kifakadásodat, nem nemes emberhez illő gondolkozásodat és érzelmeied. Hisz nem neveltek máskép. Ó gyermekem, az nap midőn téged elraboltak, elvesztém férjemet Szomorúságban és búban töltém nappal-és éjjeleimet Térdeimen csúszva kértem az Istent, hogy adjon téged vissza és most, midőn Isten kérésemet meghalgatta elakarod magadtól anyádat taszítani, őt örökre elhagyni, elfordulsz tőlem és azt mondod, hogy nem vagyok többé anyád? Igaz, a mit neked vétettem talan nem volt rendjén, de azt én forró anyai szeretetből, lelkedüdvösségeérti aggodalomból tettem! Mainhardtbrunnban voltam, hogy elvigyelek onnét — de megszöktél! Oh, ne hagyj el, gyermekem, ne hagyj el!“

A grófné megragadta fia kezét és könnyeivel áztatá.

„Anyám, hisz én fia akarok lenni,” mondá egészen megrendülve József; de ne kívánja, hogy feláldozam önnek hitemet, meggyőződésemet!“

A grófné elereszté kezét.

„Hát még mindig az a szerencsétlen ábránd,” kiálta izgatottan, „azt hittem, hogy már megjavultál; de tapasztalom, hogy még most is oly megrögzött vagy mint voltál.“

„Minthogy József hallgatott. a grófné folytatá beszédjét:

„Már eléggé megaláztam magamat könyörgés és rimándokásommal; én elfogatlak itt és visszaküldetlek a kolostorba.“

„Feledi,” mondá nyugodtan József, hogy már nem Ausztriában vagyunk. Itt megszűnt hatalma!“

„Tehát átkom rajtad, te szófogadatlan makaes eretnek fiú. Anyád átka szálljon fejedre, keserítse napjaidat és óráidat és kerülje álom szemeidet. Betegen, nyomorultan és szegényen bolyongj mint egy elhagyott koldus, mig öntudatra térsz és bünbánólag anyád lábához borulsz!„

„Átka nem ijeszt meg“ viszonzá hígadtan József; „áldása változik; mert nem érdemeltem átkát; azt tettem, mit tennem kellett. Isten önnel grófnő!“

XV

Évek multak már el eseményünk elbeszélése óta. Jozsef szerencsésen Londonba érkezett, hol nem folytatá tanulmányait hanem egy évig a City egyik legnagyobb üzletében működött. Azután Del Mozte az övéivel is oda költözködött ki prágai összeköttetéseit lebonyolítá, vagyonát pénzzé tette és nevelt fiával Londonban egy bankházat alapított, mely nemsokára igen jó hírnévre tett szert és néhány év alatt, London első rangu bankházává nőtte ki magát.

Azóta tehát sok év folyt le; József nőül vette Speranyát szeretetreméltó, jólnevelt gyermekek képezik a szülét és nagy szülék örömét.

A család London, egyik előkelő negyedében Bauwaterben lakik, egy szép házban, melyhez kert is tartozik mig Del Monte és Jozsef naponként a földalatti vasutal a Citybe járnak, hol az üzlet van.

„József és hozzátartozói szerencsések; szeretet és összetartás örvendesteti éltüket — a haragvó anyának átka nem teljesült.

Dorubach grófné azóta csendesen és szomoruan élmagában. Benceze gróf egy ős nemesi családból nősült; nála is szép gyermekek virultak, ő is boldogan élt, de az öreg grófnő nem vesz részt övéi boldogságában. mély bánat emészti szívét; Brunó fiáról beszélni mindenkinek meg volt tiltva

De Benceze gróf bátyjával szoros levelezésben állott; egyszer már anyja tudta nélkül meg is látogatta és örvendett boldogságán. „Oh, csak vissza térhetnék szülőföldemre,” mondá József, „iparkodnék anyámmal kibékülni, Tudom, hogy az átok nyomja, mit jogosulatlan ellenem szórt.“

Midőn Benceze gróf Londonból hazatért, már megkezdődtek Ausztriába és Poroszország között az egyenetlenségek. Az öldöklő königgrätzi ütközet leverte Auszriát; romjaiból új élet ébredt, egy ifjú, alkotmányos Austria; a középkori törmelék, mely még a császári birodalmat fődé, el lett hozdva — a valódi, teljes vallásszabadság törvénynyé lett. Emberek, kik évekkal ezelőtt kikeresztelkedtek s noha megbánták, de még sem térhettek vissza, ifjúkori hibájukat jóvá akarták tenni és ismét felvették a zsidó-vallást.

Midőn József is értesült az eseményekről, elhatározta, hogy övével meglátogatja szülőföldjét; alig hogy Prágába jött, azonnal tudatá ezt bátyjával és kérte hogy értesitse anyját jöveteléről,

Egy szép nyári napon Bence gróf családjával a kastélykert lugasában ült. Csendesen és magába térve köztük az öreg grófnő is.

„Gyermekek,“ kezdé hirtelen Bence gróf, „nem is tudjátok, hogy nektek még egy nagybátyátok is van?“

Csodálkozva néztek rá a gyermekek, míg anyja összeborzadt.

„És hol van a nagybácsi?“ Kérdé Arthur az öregebb fiu.

„Londonban lakik és Del Monte-nek hívják; válaszola Bence gróf.

„És miért adják ezt csak most tudtukra?“

„Mert a nagymama haragszik rá. Anyám,“ folytatá feléje fordulva, „még meddig akarsz haragot táplálni saját gyermeked ellen, kit szived alatt hordtál?“

„Hallottál valamit felőle?“ kérdé hirtelen Ágnes grófné. Oh, már nem gyűlölöm őt, már rég megbocsátottam neki, és az átok mit ellene szórtam, szivemen féregként rá-gódik.“

„Anyám!“ kiálta örömmel Bence gróf, „áldott légy e szóért. Iózsefed vágyódik kezeidet csókolni. Mikor vezethetem hozzád?“

„Itt van?“

„Igen!“

Bence gróf a kastélyba sietett és bátyának kíséretében tért vissza.

„Anyám szóla Iózsef a grófnő kezeit megragadva és megcsókolva, „anyám, megbocsátasz?“

Az anya karjai közé zárta és keservesen sirt; József szemei is könyeztek, míg Bence gróf és övéi egészen meghatva voltak.

„Fiam“ mondá a grófné, hányszor vult már szándékomban, hogy érted küldjek, de nem tudtam magamon erőt venni. Légy áldott, légy áldott, hogy te jöttél. Visszavonom iszonyu átkomat; Isten áldása koronázza tetteidet!„

József most sokat beszélt neje és gyermekeiről Mind eljöttek a Dornbach kastélyba és a grófné megáldá zsidó unokáit.

„Mily csodálatos módon hozott bennünket Isten össze,“ mondá Del Monte a grófnéhez. „Emlékszik még arra a bállestére a melyen megtudta, hogy zsidó vagyok?“

„Ó,“ mondá e grofoé, hány szomorú éjen át gondolkoztam fölötte, és azon meggyőződésre jutottam, hogy nem a vallás, hanem a büszkeség tölté el szivemet gyűlölet és utálattal.“

Bence gróf mindenáron rá akarta beszélni bátyját, hogy fogadja el legalább a jószágok felét, mi tulajdonkép őt mint elsőszülöttet illeti. De József halározottan vonakodott.

„Isten elég vagyonnal áldott meg,“ mondá ő és ha Csehországban birtokokat akarnék venni, tiednél sokkal nagyobb jószágot szerezhethék.“

A Dornbach grófi czimet és nevet sem fogadá el, mit az új törvények szerint felvehetett volna.

„Midőn ama kérdés előtt álltam, hogy gróf-e vagy zsidó, a zsidó hitet választám; így is maradjon.“

József családjával együtt egész nyáron át Csehországban maradt; csak ipja tért néhány nap mulat Londonba, hol az üzlet jelenlétét igényelte.

A nyár végefelé megbetegedett Dornbach Agnes grófnő és többé fel sem gyógyult; halála előtt megáldá gyermekeit és unokáit.

József családjával ismét Londonban lakott. Midőn az elbeszélő mult nyáron Londonban volt, és a baiswateri zsidó nagógát meglátogatta, egy ur tünt föl előtte; ki kiváló ajtatossággal e szavakat mondá; „Hála neked Istenem, ki bennünket tiszteletére teremtett és elkülönítve a tévedőktől, igaz hitet és örök életet ültetett szivünkbe.“ E férfit Del Monte József volt, kinek történetét itt elmondtuk.

(Vége.)

H I R E K

— **Zachron Jakob.** Így hívják egy kis gyarmatot a régi palesztinában, Caesareától 15 kilométer távolban, mely gyarmat 500 hektár földből s rakta megtelepült zsidó családokból áll. A Zachron Jakobnak magyarul: Jakob emlékeinek története a következő. Néhány évvel ezelőtt, a romániai zsidó üldözés alkalmából több zsidó család arra határozta magát, hogy Palesztinába költözködjék. A mozgalom élére bizonyos Löbel nevű, szintén romániai zsidó állt, a ki gyűjtést rendezett a kivándorlás és megtelepülés elősegítésére. Mintegy 100,000 forintjuk gyűlt egybe, a melyen Löbel a nevezett kolóniát megvette, saját nevére iratta, s megkezdette a zsidók kitelepítését. Időközben azonban a török kormány mind szigorubb rendeleteket bocsátott ki a zsidóknak Palesztinába költözése ellen, úgy hogy a kiköltözni vágyóknak csak egy kis része ért el az óhajtott révpartra, az is a legnagyobb nyomorban. Löbel meghalt s a török kormány rátette a kezét a megvásárolt földbirtokra. Pör keletkezett, mely hosszú időn át tartott s a kiköltözöttek már majd éhen veszték, mikor párisi Ertanger-ház a török kormánynál megszerezte magának a kérdéses földbirtok tulajdonjogát, Rortschild pedig a kitelepült zsidókról való gondoskodást vállalta magára, az alatt a feltétel alatt, ha vakon követik rendeleteit. A nyomorról üldözött kitelepítők aláírtak Rortschild követelményeit. a ki mindegyik kiköltözőnek havonként 12 frtot ad, a mellett mindegyik családnak házat épít. Ha valaki közülök nem engedelmeskeek a gyarmat szabványainak, megvonják tőle a segélyt s visszazállítják Romániába. Ezt a zsidó gyarmatot nevezte el Rortschild „Zachron Jakob“-nak.

— **Halálozás.** A következő gyászjelentést vettük: A török-szt.-miklósi izr. hitközség és Chewra Kadischa fájdalommal telt szivvel jelentik felejthetetlen főtisztelendő STEIN PINKÁSZ ölte 56-dik, községünkben áldásos mű-

ködésének 32-dik évében, folyó évi július hó 23-kán Karlsbadban váratlanul bekövetkezett halálát. A boldogult hült tetemei Karlsbadból Török-Szt.-Miklóstra fognak átszállíttatni és folyó hó 28-án a déli órákban az izr. temetőben örök nyugalomba tétetni. Török-Szt.-Miklóson, 1886. évi július hó 26-kan. Áldás és béke lengjen porai felett!

— **Hanyatlík.** Az antiszemitizmusnak egy idő óta már nagyon lefele áll a rúdja. Nemcsak Magyarországon hanem a Lajtán túl is és főleg Németországban a hol Bismark lapja: a „Nord. Allgemeine Zeitung“ Stöcker ellen valóságos hadjáratot indított, abból az alkalomból, hogy a törvényszék előtt hamisan esküdött. Ezt a N. A. Z. sehogy sem tudja megbocsátani Stöckernek, a ki ezzel az antiszemitizmusnak sokat ártott. És Bécsben sem igen virágzik ez a kinövés és szinte enyészetnek indul. Schönerer összeveszett elvtársaival, kik előbbi profétájukról most már több megvetéssel nyilatkoznak mint akármelyik zsidóról. Schönerer meg azzal viszonzza, hogy „összegazemberi“ őket, ő, akiket azelőtt csak dicsérni tudott és a kiket világ szabaaitóknak híresztelt el.

— **Pályázat.** A salgó-tarjáni izrael felekezeti népiskolánál f. évi szept. hó 1-én, egy 300 o. é. frt. évi díjjal, havi előleges részletfizetésben díjazott okl. segédtanítónői állomás betöltendő. Illető köteles a leány növendékeket kézimunkában tanítani, azonkívül a reá bizandó osztályt vezetni. Az állomást elnyerni óhajtók, kik különösen kitűnő kézimunka - ügyességüket és tanítási tehetségüket kimutatni kötelesek, felkéretnek kellőleg felszerelt kérvényeket f. é. aug. hó 15-ig alulírottához intézni. S. Tarján 1886. jul. 26-án Böhm Béla, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** A losonczi- és 1.-tugáni izr. Statusduo-hitközségnél betöltendő II. kántor állásra ezennel pályázóktól megkivántatik, hogy a templomi énekkarban való közreműködhetésre zeneképzettek, továbbá, hogy sochet, bogdeg és kóre legyenek; tartoznak ezenkívül kimutani eddigi működésüket, életkorukat és családi állapotukat. Évi díjazás 400 frt., szabad lakás fél sechita és a szokásos mellékjövedelmek. Pályázati határidő f. hó 31-e. Próbaelőndásra csak a meghívottak bocsáttatnak. Az utiköltség csak a megválasztottnak térítettik meg, ki is állását f. évi szeptember hó 25-én tartozik elfogalni. Losonczon 1886. évi juliushóban. Az elnökség.

— **Pályázat** Szeptember 15 ére kerestetie egy korosabb (25 30 éves) magyar nevelőnő, ki már előkeiő családnál e minőségben alkalmazva volt egy 14 éves leány mellé. Megkivántatik, hogy a magyar, német, angol és francia nyelvet tökéletesen bírja, kitűnően zongorázzék és kézimunkában jártas legyen. Évidíjazás 400frt és teljes ellátás. Utiköltségek megtérítettnek. Bizonyítványokkal és arcképpel ellátott ajánlatok Marczali, Somogy megye Steinr Ignácshoz czimzenbők.

— **Pályázat.** A kis-kun-halasi aut. orth. izr. hitközségnél a rabbi és anyakönyvezetői állás betöltendő. Ezen állással az annak idején meghatározandó évi fizetésen kívül szabad lakás, a miniszteri szabályrendelet szabta anyakönyvi

járulékot és egyéb szokásos mellékjövedelmek vannak összekötv. Folyamodók, akik 3 elismert orth. rabbitól antibizálással bírnak, a magyar nyelvnek szóban és írásban birtokában vannak és az 1924/85 sz. miniszteri szabályrendelet értelmében az anyakönyvezetésre való képesítést igazvlhtják, sziveskedjenek képesítésükre igazoló okmányaikat legkésőbb f. év szept-hó 1-ig az elnökséghez bküloeni. Próbászónoklatra csak az erre meghívottak bocsátnak, az utiköltséget pedig csak a megválasztottnak térítik meg. Kis-Kun-Halás 1886 jul hó 21-én. Schön Mór htk. elnök

— **Isteni tiszteletre** való előkészítés a bekövetkezendő fő ünnepekre f. é. auguszt. hó 1. veszik kezdetüket a a sip-utca 12. sz. alatt levő izr. ifjusági templomban oly módon. hogy a középtáudák 3. és 4. osztálybeli tanulók hetenkint 3-szor és pedig vasárnap, kedden és csütörtökön reggeli 8 órakor, az összes polgári leányiskolák tanulói pedig hétfőn. szerdán és pénteken 11—12-ig taníttatnak.

— **Tisza-Janszky** czimmal jelent meg e napokban egy politikai broszúr, lapunk egyik főmunka társa tollából. A szerző, a ki Ariston álnév alatt tette közzé röpiratát fényes sikert ért el, mert a 24 lapra terjedő politikai füzet olyan szenzációt keltett, hogy nyomban második kiadást kellett eszközölnetni. A füzet ára 20 kr. Megrendelhető: Markus J. könyvnyomdájában. Budapest, Révay utca 12,

H I R D E T É S E K.

Legújabb

a

Tisza-Janszky

ügyben írta:

A r i s t o n.

Kapható:

Markus J.

könyvnyomdájában, Révay utca 7.

Ára 20 kr.

Postai megrendelések legpontosabban effektuáltatnak.

Az

„EGYENLŐSÉG“

kiadó hivatala IV., váczi utca 11. sz.
a hová mindennemű küldemény
czimzendő.

Az

EQUITABLE

életbiztosító-társaság New-Yorkban

alapított 1850-ben.

Biztosítási tőke 1884. decz. 31-én 788,993.384 o. é. frt.
a társaság vagyona „ „ „ 148,312.910 o. é. frt.
nyeremény tartalék „ „ „ 26,733,223 o. é. frt.
az 1884-ben kötött új biztosítások
összege 316,436.495 o. é. frt.
az egésznyeremény a biztosítottak közt osztatik szét.

Minden kötvény három év múlva megtámadhatlanná válik.

Magyarországra vezérképviselőség
Budapest, VI. Andrassy-ut 12. sz.

Pályázat.

A pécsi izr. hitközség kebelében egy hittanár állás rendszeresítettven annak betöltésére pályázat nyit-tatik. A hittanár feladata: a középtanodákon és polgári leányiskolába járó növendékeket a kötelező hitoktatásban részesíteni és számukra szabad tanfolyamot fenntartani a biblia, héber nyelv és liturgia elsajátítása czéljából. E teendők mellett a népiskola igazgatását vezetni. — A hittanár minősítése tekintetében kívántatik: megfelelő szakképzettség mellett, a nemzeti nyelv szóban és írásban való kellő ismerete, tanári képesítés, esetleg bölcsészeti tudorság. A rabbi pályára készültek elsőszóben részesülnek. — Ajánlatok, felszerelve a pályázó életkorát, családi viszonyait, képességét és eddigi működését tanúsító hiteles okmányokkal f. é. augusztus hó 1-ig az alulirt elöljáróságnál benyújtandók. Az állás szept. 1-én elfoglalandó. A kijelölt pályázó személyes megjelenésre fog felhivatni és ez alkalommal az állás javadalmazása kölcsönös megállapítás útján meghatározatni.

Pécs, 1886. évi június hó 27-én tartott közgyűlésből.

Bak Jakab
titkár.

Justus
elnök.

Pályázati hirdetés.

A tállyai izr. hitközség által szervezendő eleni fi- és leányiskolán f. é. szept. havában két tanítói állás betöltendő, melyre csakis oklevéllel bíró tanítók pályázhatnak. A tanítók fizetése: az első évre mint próba évre 500 frt. o. é. a főtanító s 300 frt. o. é. a segédtanító részére.

A véglegesítés az első sikeres próbaév eltelte után fog történni.

Azok, kik héber, magyar s német nyelvben tökéletességgel bírnak s hittanban oktatást adhatnak, kéretnek, hogy bizonyítványaikkal felszerelt kérvényeiket legalább f. év augusztus 20-ig az alulirt elnökséghez beküldeni sziveskedjenek.

Mellékes jövedelemre számithatnak, kiknek nejei zongora- francia nyelv- s kézi munkában tanithatnak.

Tállya (Tokaj mellett) 1886 július 20.
A tállyai izr. hitközség elöljáróság
elnöke.

Pályázat.

A szegedi Chevra-Kadischa „chok“ 1886. nov. elsején elfoglalandó „chevre schemesch“ állásra pályázatot hirdet. Évi javadalmazás 500 frt., természetbeni lakás, fűtés, világítás és szabályszerű illetek. Ezen állással jár a Chevra járandóságainak beszédese és a halottak körül szokásos szertásos teendőknek ellátása.

Oly egyének, kik erre kellő képességgel és képzettséggel bírnak, folyamodványaikat, melyben koruk, családi körülményeik és e téren eltöltött eddigi működésük kitüntendő, f. évi augusztus 30-ig az alulirt elnökséghez küldjék be.

Kelt a szegedi „chok“ 1886 júli 14. tartott választmányi üléséből.

Milkó Jakab,
elnök.